

Ur Vifolka härads dombok

*Ur A1a:1 Vadstena landsarkiv – kompletterat med renovationerna i Göta hovrätt
avskrivet av Henrik Mosén*

Kopiera texten efter behag – men hänvisa till mig som gjort utdragen och var ni hämtat texterna

s 371

Wijfolka hd
1626

fölier

Domboken aff Wijfolka

Härade pro Anno

1626

Upå Ehrlig och Manhaftig Axell Hanssons
Then Konungzlige Hofrätz Assessor och
Bijstittiäres wegnar.

L J.S.

s 373, **1626 den 8 mars**, hölls laga ting vid Liunga övervarandes Arrendatoren w.t Niels Jönsson

Nämnden

Knut i Målan

Anders i Torpa

Byrge i Clemetztorp

Lasse i Höke

Per i Eekeberg

Jöns Nielsson i Möreby

Lasse i Sörby

Niels i Stema

Anders i Skoneberg

Niels i Wasztorp

Joen i Fall

Jöns Nielsson i Swås

s 373

Samma dag inlevererades uti häradskistan domboken samt härads saköreslängd pro Anno 1625 och Corresponden däremot till den konungsliga hovrätten.

s 373-374

Kom för rätten Mårten Nielsson i Haddebo vilken blev fälld till livet den 25 februari 1625 för tjuveri. Nu har hovrätten benådat honom livet till bättring, att giva igen det han stal som belöpte sig till 11 dal.r barnagods, målsäganden enskilt, och sedan böta tre gånger så mycket som det var, till treskiftes, konungen, målsägande och härade.

s 374

Erich Larsson i Skoneberg blev på lagmanstinget i Hassla den 30 januari förliden, beryktad att skulle vara orsak till sin legopigas Brita Joensdotters död, efter hon så hasteligen död blev. För vilket rykte han då fäste en 12mannaed. Nu kom han med dessa sina lagmän: Håkon Ingelsson i Skoneberga, Bencht ibm, Hans ibm, Bencht Erichsson ibm, Niels Månsson ibm, Joen Persson ibm, Udde i Tolebro, Jöns Nielsson i Gofuelösa, Niels i Nederlösa, Jöns ibm, Jöns Hansson i Gofuelösa. Eden gavs honom upp efter det 24 Cap. Ting.B. och gjordes av nämnden fri.

s 374-375

Kallades för rätten Måns Erichsson i Tolebro, som var beryktad att han skulle hava uttagit några penningar utur konungens "Tolkisto", som han hade ståndandes uti sin kvarnkammare. Och när Tollen togs där ut den 28 Novembris förledne så fanns där tjära på penningarna, men han nekade fast härtill. Och alldenstund samma tjära kunde eljest av hans ovän vara där instoppat att komma honom på fall där med. Därför gavs honom vitsord att fria sig med en 6manaed å nästa ting.

s 375-376

Tingfördes samma dag en gammal dräng Anders Joensson b.d tjänar Peer Nielsson i Hadele för ett lägersmål av Niels Arfuidzsons dotter i Koolarp, Karin b.d och bar ett barn under armen, och sade han var fadern. Men han nekade storligen, då sade hon på vad stund och ställe som han har haft sitt umgänge med henne, först sade hon skedde det i ängen, på Eriksmässodagen, och den andra gången i samma äng, då vi följdes åt, sade hon ifrån ett gästabud i Blekensta, på Midsommardagen, som var fem veckor därefter. Härtill nekade drängen, men så bekände han likväl och sade jag böd fälle till, då vi gingo ifrån gästabudet, men hon ville intet, och icke låg jag hos henne som hon har sagt. Då kalladestvå dannekvinnor fram, som när henne var då hon födde barnet, nämligen h Elin Erichs i Hadele och H. Brita Thomases i Kolarp, vilka gingo fram och svoro på lagboken att hon ingen annan bekände utan denne Anders Joensson. Barnet födde hon den 16 februari näst förledne. Han sattes i kistan till nöjdare bekännelse och pr__ [i pärm].

s 376-377

Samma dag gjorde dessa efterskrivna deras ed på lagboken att Sone i Wimmö gjorde sina tolv dagsverken för år 1620 vid Vadstena: Tegellado: Måns i Stalberget och _____ [svagt fische] Persson [syns inte så mycket mer] ... för vilket fogden Anders Godh hade honom panta låtit till 9 mkr.

s 377 [svagt fische!]

H. Kierstin i Sörby Måns Nielssons efterleverska, fick dom att taga sin kittel igen som sattes i kvarstad för en tjuv skuld, som honom hade stulit och bortsålt.

s 377

Peer Håkonsson i Farsbo [?, svagt fische] skall svara Nils i Stema om gäld. Lasse i Bänarp skall svara Jon Klockare i Harg om skällsord.

s 377

Peer Joensson i Bäck stämmer Måns i Bossgård för arv.

s 377, **1626 den 2 juni**, tingades vid Liunga uti underlagmannens w.tt Peder Erichssons samt Arendatorens w.tt Niels Jönssons närvaro.

Nämnden – ut Supra

s 378 [svagt fische!]

Samma dag klade? Peder Joensson i Brok att Måns? i Bossgård icke vill honom till svars komma för rätten, och svara honom till ett arv, som han hade inne med sig, oansett han därtill stämder är... fälldes förty till 3 mkr för svarslöso, efter det 12 Cap Ting Blakin, husbonden målsägande och härade, och likväl svara å nästa ting för samma sak.

s 378-380

Tingställdes Håkon Benchtsson ryttarebonde i Mellan Karlleby, och hans granne Olof Andersson, för ett slagsmål dem emellan för en månads tid sedan. [...] nu hände att be.te Håkon hade druckit sig drucken, gick så till gårdesgården, högg där några... gick han hem till Olof i hans fägård, men Olof stod ute före på hagen och begynte träta över gårdesgården, och Håkan reste sin yxa åt Olof över

gården, men han undvek hugget och tog upp en sten och kastade Håkon i sidan ett slag. Olofs hustru lop till Håkon i fägården och gav honom ett stavers hugg, kommo så Håkons grannar och hade honom tädan. Så gick han ut på gårdet, där han viste att Olof skulle fram, till sin åker, som han nysått hade, kom hans son efter, och tog ifrån honom yxan, men icke desto mindre tog han sig en staversända, och stod kvar på vägen. Då kom Olof körandes med sina oxar och Håkan emot honom med staversänden, dock gjorde han Olof ingen åkomma, utan Olof slog till honom med en täljkniv, och stack honom i bröstet ett styng, och sedan skildes åt. Denna sak togo de goda män i nämnden i betänkande, alla omständigheter grannerligen över vägandes, och kunde omsider henne idcke annorlunda döma, än att allt vad som Håkan hade fått, det var ogilt, för dessa orsaker skull, som föreskrivna är, efter det 6 Capt. uti EöresBalken, och det 38 Capt uti Dråp B.n. Skulle och hava vött sina 40 mkr efter det 6 Capt i Edzö, men alldenstund han hade fått så stor skada på sin kropp, därför förskontes han för samma böter denna gången.

s 380-381

Klagade Peer Jonsson kvarninspektor, att Jon Jönsson i Möleby och Mölarp skulle hava orätt handlat med konungens tollpenningar, såsom en kvinna Sissla Olof skules hade utfört. Han nekade och sade att ingen skulle honom det bevisa. Då beviste b.t Per Joensson honom att då Oluf Skule malde hos honom för 1½ öre mäld, så kastade du, sade han, ”halfören i kistan och runstycket behölste quarne”, och köpte jag öl före, vilket b.t Jons Jönsson icke kunde förneka. Så alldenstund han stal detta runstycket ifrån konungen, dömdes hans hud av efter det 11 Capt i Tiuf B., då föll han till bönen att han måtte lösa sig med penningar, och utfäste 20 mkr till treskiftes, husbonden, herr Gustaf Leonhufvud till Ekeberg, målsägande och härade. Rätten tager konunge. Olof Skule klagade till förb.e Jons Jönsson att han hade slagit hans hustru en blånad på armen, vilket han fältes för till 2 mkr efter det 10 Cap i Såräm.B. välborne herr Göstaf målsägande och härade. Item hade han slagit förb.e Olof Skule ett slag i sidan med en yxhammare, vilket han fälldes till 3 mkr husbonden, målsägande och härade.

s 381-382

Måns Karlsson i Tolebro fäste fölidna tinget 6mannaed att han inte hade avhänt några penningar utur tullkistan [Tollkistan] i hans kvarnhus. Hans lagmän: Måns Nielsson ibm, Jöns Hansson i Gofuelösa, Annet i Narfwerö, Peer i Losta och Joen Månsson i Wäfwinge fullbordade lagen.

s 382

Joen Hansson i Rakarös Quarn, försporde sig hos nämnden sine moders hustru Brita Sebiörns vägnar i Lilla Gredby, om något gods som stulet var ifrån henne förliden höst, av en kvinna Elin b.d, och nedsatt i Fiesta, hos Matz Olsson och Peer Håkansson, både kläde och sölf, och icke vilja ifrån sig giva, förebärandes att de hade nog kostat på tjuven uti hennes barnsäng. Så alldenstund kvinnan släpptes utur Linköpings kista, och förvistis landet. Därför dömde de goda män, att förb.e Jon Hansson på b.te sin moders vägnar skall hava makt att taga hennes egen allt slät där han det finna kan, och för.ne Mats Olsson och Per Håkansson söka den som något av dem tagit eller borgat haver.

s 383

Hillebrand i Bielbo talade till Niels Suensson i Skortteby och Håkon Andersson i Luntan, om en maltsäck som han tappade av sin drög förliden vinter då han åkte åt Norrköping. Orsaken var att de åko näst efter honom, då säcken bortkom, var förty hans mening att de skulle hava funnit honom, men de nekade härtill båda två, och sade sig ingen sädck funnit hava. Så alldenstund dessa liknelse på färde voro, därför lades dem uppå att de skulle värja sig vardera med en tremannaed till nästa ting.

s 383

Niels Arfwidzson vid Koolarp hade för någon tid sedan slagit Peer Nilssons dräng i Hadele Anders Joensson be.d ett yxhammarsslag. Fälldes till 3 mkr till treskiftes, husbonden välb Erich Sop, målsägande och härade, efter det 10 Cap Såräm.Balken.

s 384

Peer Håkonsson i Fiesta haver försakat några stämningar, och icke velat svara Nils i Stemma om gäld. Fälldes till 3 mkr för svarlöso, efter det 12 Cap.

s 384

Anders Joensson, tjänar i Hale, hade för någon tid sedan rivit ett stycke bort av Nils Arfwidzsons skägg i Kolarp. Fälldes till 3 mkr. Ryttmästaren, målsägande och härade.

s 384, **1626 den 5 september**, hölls ting vid Liunga, uti närvaro W.de gode mäns Arendatorernes Jonae Pederssons till Uddewalsby och Peder Larsson till Soleberga.

Nämnden

[forts s 385]

Knut i Målan	Lasse i Sörby
Anders i Torpa	Niels i Stemma
Byrge i Klemetztorp	Anders i Skoneberg
Lasse i Höke	Niels i Wasstorp
Peer i Ekeberg	Joen i Fall
Jöns i Möreby	Jöns i Swåss

s 385

Samma dag vederkändes w.de gode män vid Wijfolka härads Arenda Jonas Pedersson till Uddewalsby, Peder Larsson till Soleberga, och Nils Joensson befallningsman på Norköpings hus, och blev H. K. Matz brev och mandat uppläst emellan arrendatorerna och undersåtarna huruledes de sig emot varannan årligen hålla skola.

s 385-386

Klade [Klagade] Hokon i Kungzhult, huru Peder Andersson i Tokenäs i Hargs socken hade över de råmärke som ägro funna emellan honom och Kungzhult, brukar och huggit svedjefall, oansett honom blev förordat uppå häradstinget den 25 augusti år 1624 vid sina 40 mkr något åverkan göra därefter, förrän en laga syn var hållen. Sådant förbud haver han intet aktat, utan fällen brukat det ena ifjor det andra i år, och rågen står i stack på fallet. Sammaledes haver och den välborna herren stadhållaren Lindorm Ribbing, honom med sin skrivelse förbjudet där någon åverkan göra förrän han hade varit vid häradstinget som sagt är. Allt detta haver han med "torr foot" förbigått, uppskurit rågen och satt i stack som sagt är. Så alldenstund han detta intet haver velat akta, ej heller svara till rätta. Därför kunno de tolv i häradsnämnden icke säga hans 40 mkr konunge allena, och rågen med 16 rökar.

s 387-388

Ingiälder Suensson i Frösta klagade att hustru Angnete Matz Olsson hans grannhustrus drängar, Erich Gaelsson och Erich Olofsson, hade uti en öldryckio hos Bryniel ibm, illa slagit honom med varsin staver. Dock kunde han dem icke flera åkommo övertyga än två av Erich Gaelsson och en av Erich Olsson, ändock han flera fått hade. Fälltes de för den skull till 3 mkr för åkommo varje, till treskiftes, kaptenen välb Jöran Soop, målsägande och härade.

Föreskrivna dräng klagade till honom igen att han hade manat dem till att slåss med sig, och som Erich Olsson kom till honom viljandes styra Ingiälder till goda, slog han honom med en täljkniv ett slag i bröstet ett stort köttår, och skar honom handena itu med ett skärande, som synemärket gav tillkänna. Därför fälldes för b.t Ingiälder till 6 mkr för åkomma varje, målsäganden 6 mkr och 6 mkr till treskiftes, efter det 10 Cap Sårma.B. husbonden herr Åke Oxenstierna till Eeke, målsägande och härade.

s 388

Avsades att Peer Håkonsson i Fiesta skall giva Niels i Stemma för gammal gäld, två tunnor korn till Brittmässa.

s 388-389

Samma dag ställdes för rätten en ung dräng och nyskriven knekt under välb Christian Frostes kompani, Peer Månsson be.d, som var kommen i rykte för ett sto [stod] som han hade gjort tidelag med, vilket rykte härutav hade sitt utspring och upphov i för.ne Per tjänte Olof Blåsare i Gothelösa för try år sedan, då var en pojke vid pass 14 ½ år gammal, och efter sin husbondes befallning hade gått och ”åhrt” på gårdet, och då han hade spännt åken ifrån kroken, kom Erich Jonsson i samma by gåendes förbi, han ville gå upp uti sin hage. Då stod, sade Erik, pojken på åkern renan och stoet på åkern och pojken bak stoet och pyxerna [byxorna] neder på hans fötter, och sade till pojken, gud nåde dig starkar för gärning du gör, får du icke skam för detta, så gör du så än en gång, och gick sin färde, och den andra tigde. Spordes Erik om han såg att han gjorde denna gärningen, Nej sade han, jag såg intet mycket pån, men så stod pojken som jag säger. Frågades drängen om Erik fann honom som han sade, Ja sade han, vid jag steg av stoet som jag släppte ifrån kroken, så brast byxehäkten och byxorna föllo så ned för mig, och då sade Erik åt mig, gud nåde dig för gärning du gör. Ingen annan bekännelse ville han göra utan nekade, så på det han måtte komma sin fader och släkt något ifrån, som honom uppstussade till att neka, och saken destobättre bliva uppenbar, avsades att han skulle föras till Vadstena slott, och lystes konungsfriad över b.te Erik Joensson, som sådant uppenbarat hade.

s 389-390

Håkon i Luntan gjorde sin ed för Hillebrands malt i Bielbo, hans lagmän: Mattes i Rya och Lasse Månsson i Ulga.

Niels Suensson i Skorteby gjorde sin ed för samma malt med dessa: Peer i Skorteby och Peer Olsson i Wijby.

s 390

Ställdes för rätten Peer Jonssons dräng i Härsta Peer Larsson be.t, välb Niels Peersson landbo till Flishult?, som råder Lasse Smalsses legopiga i Häresta med barn Brita be.d, och tager henne till äkta av äkta säng. Skall böta 20 mkr till treskiftes, fadernom, husbonden och härade efter det 3 Cap Gifter.B.

s 390

Tingställdes samma dag Fulmo Joensson gånge Skomakare i Wijfolka härade, hade rätt med barn Anders Torstenssons dotter Magareta be.d, och tager henne nu till äkta, och medan han var av laggifta säng, så fälltes han till 20 mkr till treskiftes, fadrenom, konungen och härade, efter för.ne Capt.

s 391

Mårten i Haddebo hade med barn rätt Karin Peers legopiga i Haddebo, och är nu vigd vid henne, förskontes till 10 mkr till treskiftes.

s 391-392

Ställdes åter för rätten Anders Jonsson, tjänar Peer Nilsson i Hale, för ett lägersmål som Nielses dotter i Kolarp Karin honom vite före, nämligen att han hade henne med barn rätt, som hon på handom hade. Men han nekade nu som förra och sade han hade fuller tillbudit henne en gång, men hon ville intet, sade han. Hon beviste honom rum och ställe som tillförende, men han ville icke bekänna. Denna sak sköts till nämnden om de kunde honom fria. Svarades av alla de omständigheter som påförda voro, nämligen att han hade sagt åt henne en gång, om du vill vika sakena på en annan, så vill jag vigas vid dig, till vilka sina ord han med det första hårt nekade, men på sistlykten bekände det han så sagt hade. Därför kunne icke de goda män fria honom för gärningen, utan fällde honom till böter 40 mkr till treskiftes, fadernom, konungen och härade, efter det 3 Cap Gifter.B.

s 392, **1626 den 1 december**, tingades vid Liunga, övervarandes Arendatorerna w.de Jonas Pedersson och Peder Larsson.

Nämnden – Ut Supra

s 392-

Ställdes åter för rätten Peer Månsson i Liunga, som förra tinget åklagades för ett tidelag. Skulle han hava bedrivit med Olof Blåsares sto i Gothelösa, för 3 ½ år sedan, då han en pojke [pooke] var, för vilken gärning han för rätten styvt nekade [...] Och på det han måtte komma utur deras åsyn, och till en god bekännelse avsades han skulle föras i fängelse på Vadstena slott. Dagen därefter när han skulle föras åstad som sagt var, kom hans fader Måns Nielsson i Liunga till mig uti mitt härbärke i Gothelösa, och bad för honom att han måtte komma i löfte och icke i fängelse, då bad jag honom han ville styrka sin så mycket till bekännelse idag, som han rådde honom i gråå [igår] till att neka. Då gick han och länsmannen Lasse i Böthesta ut till honom och förmante honom, och kommo igen och sade att han hade tillbudit så göra allenast. Då ville jag själv höra hans muntliga bekännelse. Han kom där och tillfrågades med sakmodighet och stor flit om han hade beställa med samma kreatur, att han ville det bekänna, han svarade Ja något litet böd jag till. På sådana bekännelse fördes han till slottet, och haver där fängslig varit allt här till, och medan han där legat haver, så haver han för dem alla nekat som honom frågat hava.

Så ställdes han åter på vittnesrätten, som sagt är och frågades med stor flit, om han stod vid den bekännelse som han gjorde för mig i Gottlösa, uti min länsmans och Erik Joenssons närvaro gjorde, han svarade då kort nej till allt slätt. Och förvände så. Jag sade för den skull att jag hade något litet tillbudit att länsmannen lovade mig tredingen att böta med, om jag ville bekännat. Nu frågades nämnden om de kunna honom för samma gärning fria, och således hans liv värja. Här svarade de gode män, så till att efter han således med kreaturet funnen var, och bekände att Erik hade på sådant sätt tilltalat honom, såsom och för mig uti länsmannens åhöro, som sagt är bekände. Därför kunne de icke för deras personer fria honom för gärningen, eller hans liv värja, efter det 24 Cap Ting. Balcken, om Tue talu och det 14 Cap. uti Högmälis Balkin.

s 395

Tingställdes en dräng tjänar i Gothelösa Jöns Peer b.d, vilken hade belägrat Jönsses dotter i Kyrketorp av äkta säng, Kirstin be.d, med barn rätt, och icke till äkta taga ville. Fälldes till 40 mkr till treskiftes, konungen, fadernom och härade, efter det [står ej] Cap Gifter. Balken.

s 395

Niels Joensson i Sperringe hade rätt Haraldz dotter ibm med barn Anna be.d, och tager henne till äkta. Fälldes till 20 mkr efter föreskrivna Cap: Förskontes till 18 mkr.

s 395

Olof Skule i Lundby hade för någon tid sedan slagit en änka i Möleby Sigredt Suensdotter be.d, ett slag med en yxhammare. Fälldes till 3 mkr till treskiftes.

s 396

Till yttermera visso att allt detta uppå satte ting således efter lag och laga stadgar ransakat bekänt och avdömt är som föreskrivit står, trycker jag Lars Joensson i Karsshult mitt samt härads signete här under. Actum ut Supra.

Ur A1a:1 Vadstena landsarkiv – kompletterat med renovationerna i Göta hovrätt
avskrivet av Henrik Mosén

Kopiera texten efter behag – men hänvisa till mig som gjort utdragen och var ni hämtat texterna
